

A nyolcvanéves Péteri Zoltán köszöntése

Péteri Zoltán professzor, aki karunk oktatója annak alapításától kezdve, ez év januárjában töltötte be 80. esztendejét. A jubileum alkalmából egykori tanítványai ünnepi kötetet állítottak össze tiszteletére, amely a kar kiadásában jelent meg (Péteri Zoltán: Jogösszehasonlítás. Történeti, rendszertani és módszertani problémák. Budapest: PPKE JÁK, 2010.), és a II. János Pál pápa teremben április 21-én tartott születésnap köszöntésen került bemutatásra. Folyóiratunk tisztelegésképpen e kötet bevezetőjét közli az alábbiakban.

Péteri Zoltán professzor úr e kötet kézhezvétele idején tölti be nyolcvanadik esztendejét. A legkevesebb, ami napjaink nyolcvanéveseiről elmondható, hogy valóban – és nem csak a közhelyek szintjén – megélték történelmi időket. Akár szerencsésnek is mondhatjuk őket, legalábbis azokhoz a generációkhoz képest, amelyeknek osztályrészül csupán „langyos” idők, évek megélése jutott, és melyek nem hízeleghetnek maguknak azzal, hogy az általuk átélt események az utókor figyelmére történelmi lépésekben is igényt tarthatnak.

A nyolc évtizedet megélték eme „szerencséje” azonban Európa e részén elsősorban súlyos tragédiák megszenvedését jelentette. Péteri professzor úr is közvetlenül tapasztalhatta meg a trianoni döntés következményeit Kassán töltött éveit alatt, láthatott két pusztító diktatúrát végigsöpörni az országon, de megélhette a szabadság újbóli, ezúttal maradandó reményének megszületését is. Munkásságának legaktívabb időszak – a múlt század ötvenes éveitől – egy olyan korszakra esett, amelyben választott pályája, a jogtudomány művelése furcsa, kettős jellegzetességgel bírt. Ebben a korszakban az alapvetően nyugat-európai gyökerekkel rendelkező magyar jogrendszernek egy tőle teljesen idegen szellemiség befogadásának kényszerével kellett szembenéznie, miközben a „rég” jogtudomány képviselői – professzorok és egyetemi oktatók – az adott feltételek között mégis igyekeztek minél többet megőrizni és továbbadni a jog alapvető értékrendjéből.

* * *

Péteri tanár úr széles körű európai műveltséggel és ismertséggel rendelkező ember, szívesen látott vendég Strasbourgban, Cambridge-ben és számos más egyetemi és szellemi központban. Sosem tagadta az angolszász kultúra és jog iránti elkötelezettségét és – ugyan nem fennen hirdetett, de szavaiból és tetteiből egyértelműen kivilágó –

katolikus világnézetét. E két irányultság találkozása már önmagában is érdekes elegyhez vezet – hasonlóan a nagyot alkotó angol katolikusokhoz (Chesteron, C. S. Lewis, Graham Greene, Tolkien).

A tanár úr szarkasztikus, intelligensen cinikus, szinte már angol humora, jellegzetes gesztusai, hanghordozása mind-mind sajátosan jellemzik őt. Sokan mondják róla: reneszánsz ember, aki egyszerre mélyült el történelemben, irodalomban és a képzőművészetekben. A professzorok talán utolsó olyan generációjának egyik képviselője, akik választott jogi területükön kívül is otthonosan mozogva képesek saját témájukat történeti, kultúrtörténeti kontextusba ágyazva átélhetővé, sőt szerethetővé formálni. Mert az egyetemi oktatót nem feltétlenül a polcon sorakozó, általa jegyzett kötetek sokasága teszi nagygyá, hanem sokkal inkább az a műveltség, amely a „tanárt” valóban tanárrá emeli, és amely a személyiség univerzalitásának összetéveszthetetlen kiugrázása által hallgatóira, diákjaira is lebilincselően hat.

* * *

Péteri professzor úr valóban tanárnak született. Mint mondja, annak is készült, csak eltévesztette az épületet, és gimnáziumi történelemtanár helyett egyetemi professzor lett (bár a történelmet valójában a mai napig többre tartja a jogtudományánál...). Erre predesztinálták műveltségén és emberségén túl előadói képességei is. A szigorúan a tananyaghoz kapcsolódó „aranyköpéseit” jó ideig a füzet lapjainak szélein vezettük, a szerda reggel nyolckor kezdődő előadások alatt – ahol bizony a közönség egy részének a fal mellett szorosan összehúzódnia kellett állnia, mert az előadó minden alkalommal csordultig megtelt. Az óra utáni (vagy időnként egyéb órák helyetti), sűrűn tartott eszmecsereinken e megjegyzéseit szó szerint idéztük, ha arra fordult a beszélgetés (és ez meglehetősen gyakran megtörtént). Emberségét és humorát bizonyítja az az eset is, amikor egy, a vizsgára igen kevésbé felkészült delikvens az angol jog fejlődéséről szóló tételt kihúzza – a megmértetésen való átevickélés érdekében kétségtelesenül meglévő történelmi tájékozottságát csatasorba állítva –, időhúzás céljából Hódító Vilmos 1066-os hastingsi győzelméről kezdett el mesélni. A tanár úr értékelte a tájékozottságot, és egy elégséges bevésésével ünnepélyesen szemet hunyt Blackstone, Bacon, Bracton és a többiek ismeretének hiánya felett.

Egy gazdag életút megkoronázásának voltunk ekkortájt tanúi, ha úgy tetszik, a ceremónián résztvevő apródokként, amikor diákjai lehettünk mi is, valamikor a múlt század vége felé. 1995-ben ugyanis végre lehetővé vált, hogy katolikus jogi kar indulhasson Magyarországon, ahol sok évtized után végre tér nyílik a katolikus, keresztény szemléletű jogi oktatás megvalósítására. A legjobbkor érte a feladat Péteri professzor urat, aki a jogi alapokba való bevezetés, valamint az államelmélet és az összehasonlító jog oktatását magára vállalva – túlzás nélkül állítható – az új kar emblematiszus alakjává vált. Nélküle ma is elképzelhetetlen a Pázmány, nimbusza nem kopik, az új és új diákgenerációk kivétel nélkül őt nevezik meg kedvencünként.

A huszadik század magyar tragédiái után valóban mennyei ajándékként hathatott Péteri tanár úrra a Pázmány indulása, és ő elképesztő lendülettel vetette bele magát a korábban még titokban sem igen remélt feladatba. Az nevet, aki utoljára nevet: és minden korábbi nehézség dacára, 1989-et követően végre elérkezhettünk a szabadság

reményének megtapasztalásáig. Bár talán kérdéses, hol tartunk most e reménység valósággá válásában, bizonyos, hogy a felnövekvő új jogászgenerációk útba igazítójául szegődő tanár úr elvégezte a Gondviselés által rá rótt feladatot (és végzi még, azóta is, remélhetőleg minél tovább).

* * *

Péteri professzor úr értékteremtő ember. Egyetemi előadásai alatt és a későbbi közös munka során számos olyan értéket adott át az őt körülvevő fiatal hallgatóinak és munkatársainak, melyek szinte észrevétlenül épültek be a személyiségükbe. Óráit hallgatva és mellette dolgozva fokozatosan kialakult mindnyájunkban a minőségi munka tisztelete. Dolgozni csak jól és a legmagasabb minőségi elvárásoknak megfelelően érdemes, akár az oktatás, akár a kutatás terén – sugallták javító szándékú, néha némiképp élcelődő, de sosem rosszindulatú megjegyzései. Ezzel kapcsolódott össze a mértékletesség hangsúlyozása, mind az életben, mind a munkában. Napjaink mennyiség- és sikerorientált világában idegenül hatott a tőle oly gyakran hallott „a kevesebb több” mondás, melynek értelmét lassan mi is megértettük, és fiatalos lendületünket és „mindent egyszerre akarásunkat” ennek jegyében próbáltuk több-kevesebb sikerrel megregulázni. Persze ehhez türelem is kellett, magunkkal és a világgal szemben, és ezt szintén tőle tanultuk meg. Mindig arra biztatott, hogy legyünk türelmesek, és besüljünk meg az időt. Az idő a legjobb barátunk és egyben legnagyobb ellenségünk, tanuljunk meg vele együtt élni. Az idő persze nem csak a jelent, hanem a múltat is jelenti, és tőle azt is megtanulhattuk, hogy mit is valójában a hagyomány és a tradíció. A számtalan elmesélt történetében – a Jogtudományi Intézettől René Davidig –, amit mindig élvezettel hallgattunk, egy korszak és egy kultúra története bomlott ki előttünk, és ezek hallgatásával, megbeszélésével gondolkodásunk, műveltségünk, valamint életrevalóságunk is pallérozódott.

Minőség, mértékletesség, türelem és hagyomány – nem napjaink legvonzóbb hívszavai. Ellenben örök, akár azt is mondhatnánk: rendszerfüggetlen értékek, és az igazi emberi nagyság abban áll, ha valaki ezekre tudja megtanítani a fiatalokat. Neki sikerült.

* * *

Szeretettel nyújtjuk át ezúton a jeles alkalomra szánt szerény ajándékként e – három jogi kar (Pázmány, ELTE, Szeged) összefogásából született – kötetet, amelyben pályatársai köszöntik Péteri Zoltán professzor urat, második része pedig összegyűjti a hozzá talán legközelebb álló témában, a jogösszehasonlítás elmélete körében írt legfontosabb tanulmányait. Fogadja az Ünnepelet, és fogadja az Olvasó is szeretettel e könyvet!

FEKETE BALÁZS – KOLTAY ANDRÁS